

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

*Valvame, et isikuandmete kasutamisel austatakse eraelu
ning et riigi tegevus oleks läbipaistev*

TÖÖTAJATE ARVUTIKASUTUSE PRIVAATSUS

Juhendmaterjal ESS¹, IKS² ja TLS³ kokkupuutealade selgitamiseks

---

¹ [Elektroonilise side seadus](#)

² [Isikuandmete kaitse seadus](#)

³ [Töölepingu seadus](#)

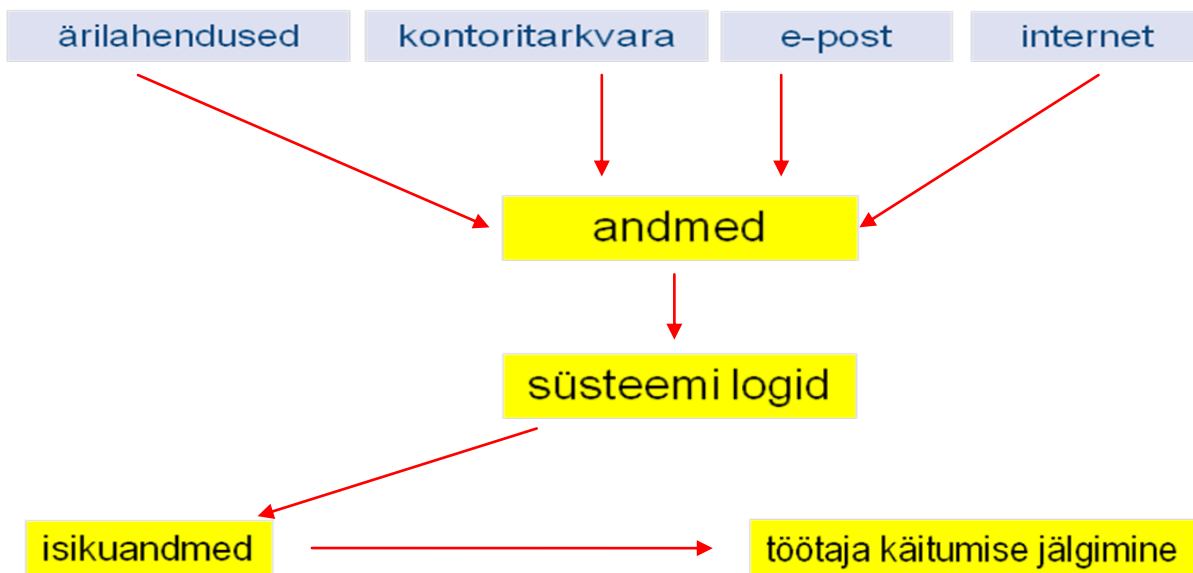
Sisukord

Sissejuhatus.....	3
1. Dokumendi loomine	4
2. E-kirja saatmine.....	5
3. Internetikasutus	6
4. Võrgulehtede vaatamise ajalugu	7
5. Küpsised ja paroolid.....	7
6. Andmetöötamise pooled.....	8
6.1. Töötaja kasutab tööarvutit tööülesannete täitmiseks	8
6.2. Töötaja kasutab tööarvutit eraotstarbel.....	10
Kokkuvõte.....	11

Sissejuhatus

Kaasaegne töökeskkond on infotehnoloogiaga tihedalt läbi põimunud. Olgu selleks kas laua- või sülearvuti või mõni muu nutiseade – kõik need seadmed võimaldavad infokommunikatsiooni teenuseid osutada ja tarbida.

Arvuti võimaldab töötajatel kasutada kontoritarkvara, interneti, e-posti või teisi tööandja spetsiifilisi IT lahendusi. Ka suhtluskeskkondadest on saanud organisatsioonidele (avaliku sektori asutused, äriühingud, mittetulundusühingud, sihtasutused, avalikõiguslik juriidilised isikud) oluline töövahend klientide ja avalikkusega suhtlemisel. Töötajad peavad arvestama, et kõikide infotehnoloogiliste lahenduste kasutamisel jätavad nad endast tööandja seadmetesse maha digitaalse jälje – olgu selleks siis arvuti nimi, IP-aadress,⁴ võrgulehtede külastamise ajalugu võrguserveri logis või töötajate tarbimisharjumuste ja -eelistuste profiili andmed otsingu- ja sotsiaalmeediateenuseid pakkuvate organisatsioonide andmebaasides.

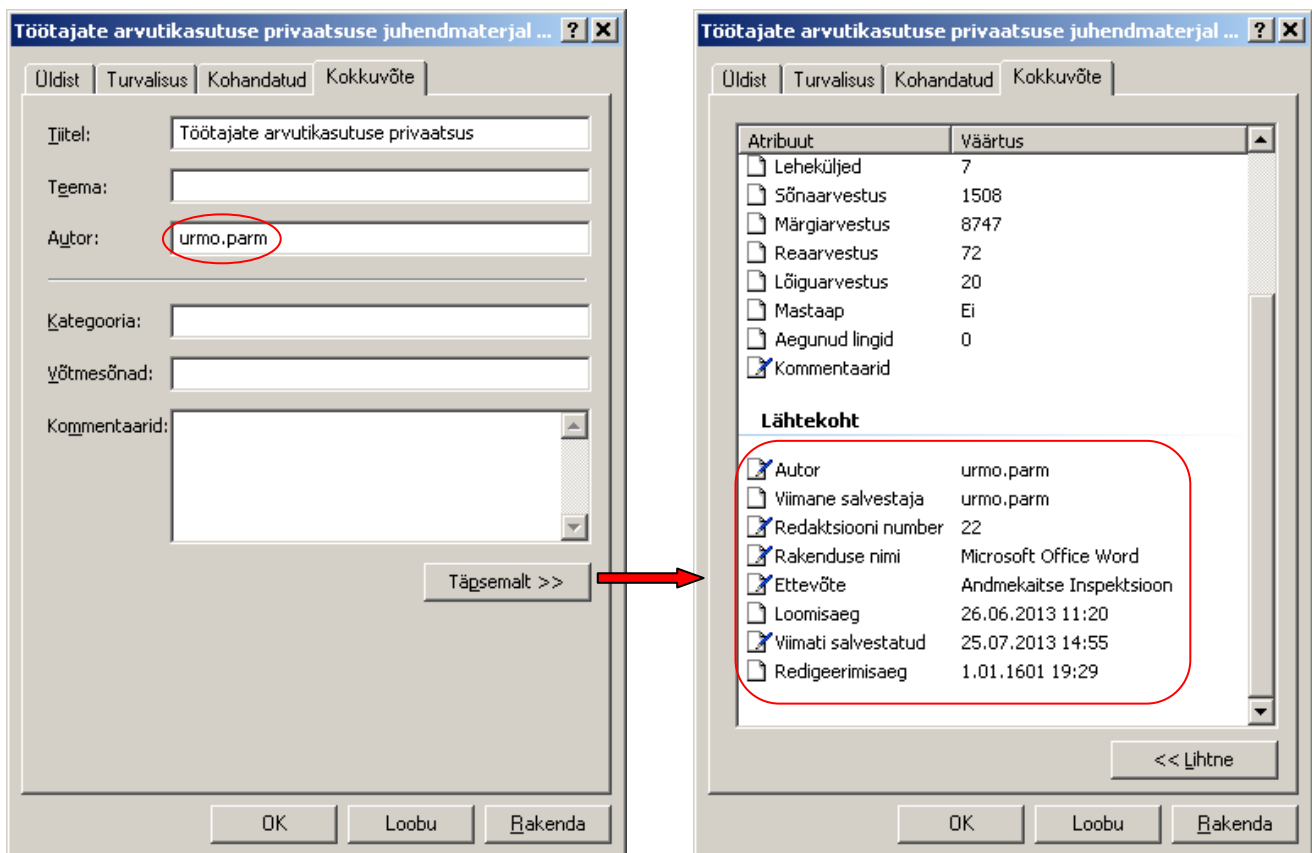

Andmekaitse Inspektsioon on koostanud juhise, mis selgitab, millised seadustest tulenevad nõuded kehtivad töötajale ja tööandjale andmete, sh isikuandmete töötlemiseks ja sõnumisaladuse kaitseks juhul, kui töötaja kasutab tööandja IT-ressursse tööks või isiklikuks otstarbeks.

⁴ IP-aadress ehk internetiaadress (ingl k *Internet protocol address*) on unikaalne ülemaailmne või kohtvõrgu aadress, mis internetiprotokolli kohaselt on vajalik arvutite jm arvutivõrgus toimivate seadmete omavaheliseks suhtluseks avalikus arvutivõrgus. Lühend IP tähistab internetiprotokolli standardit.

1. Dokumendi loomine

Kui töötaja koostab kontoritarkvaraga uue dokumendi (*näiteks Word, Excel, Powerpoint*), salvestab programm dokumendi metainfosse automaatselt arvutikasutaja nime. Samuti on dokumendi metainfos kirjas organisatsioon, kelle nimel on kontoritarkvara litsents, dokumendi loomise kuupäev ja muutmise kuupäev.

2. E-kirja saatmine

Kui töötaja saadab kellelegi e-kirja, on selle saajal võimalik e-posti programmiga vaadata e-kirja metainfost detailinfot, sh saatja arvuti nime (näites kasutatakse tulemüüri) ja IP-aadressi.


```

Received: from mail2.just.ee (mail2.just.ee. [195.80.112.143])
  by mx.google.com with ESMTPS id 2si22622221ar.141.2013.08.06.23.51.22
  for <urmoparm@gmail.com>
  (version=TLSv1 cipher=RC4-SHA bits=128/128);
  Tue, 06 Aug 2013 23:51:23 -0700 (PDT)
Received-SPF: pass (google.com: domain of Urmo.Parm@aki.ee designates 195.80.112.143
as permitted sender) client-ip=195.80.112.143;
Authentication-Results: mx.google.com;
  spf=pass (google.com: domain of Urmo.Parm@aki.ee designates 195.80.112.143 as
permitted sender) smtp.mail=Urmo.Parm@aki.ee
X-AuditID: c350708f-b7f6a8e000001697-c6-5201ee6856c6
Received: from EXCHMBX2.just.sise (mail.just.sise [10.1.212.25])
  (using TLS with cipher AES128-SHA (128/128 bits))
  (Client did not present a certificate)
  by mail2.just.ee () with SMTP id 9C.4C.05783.86EE1025; Wed, 7
  Aug 2013 09:51:21 +0300 (EEST)
Received: from EXCHMBX1.just.sise ([fe80::e0df:80a1:3d6b:9fb3]) by
  EXCHMBX2.just.sise ([fe80::c13e:dda0:67d3:806f%17]) with mapi id
  14.02.0247.003; Wed, 7 Aug 2013 09:51:20 +0300
From: Urmo Parm <Urmo.Parm@aki.ee>
To: "urmoparm@gmail.com" <urmoparm@gmail.com>
Subject: =?windows-1257?Q?Vastus_k=FCsimusele?=?
Thread-Topic: =?windows-1257?Q?Vastus_k=FCsimusele?=?
Thread-Index: Ac6TOoRsgteK7jGAP6jyG+hRmgJ8w==
Date: Wed, 7 Aug 2013 06:51:19 +0000
Message-ID: <F3B84D51E406B2439392398DB090FF166F15AE@EXCHMBX1.just.sise>
Accept-Language: et-EE, en-US
Content-Language: et-EE
X-MS-Has-Attach:
X-MS-TNEF-Correlator:
x-originating-ip: [10.1.212.5]
Content-Type: multipart/alternative;
  boundary="_000_F3B84D51E406B2439392398DB090FF166F15AEEEXCHMBX1justsise_"
MIME-Version: 1.0

```

3. Internetikasutus

Kui töötaja kasutab arvutivõrku, jääb töandja võrguserveri (võrguliiklust vahendav proksiserver⁵) logisse jälg, milline IP aadress, millal ja missugust võrgulehte külastas.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V
160	03.08.2004	13:11:19	1078747879	80.129.131.44			Mozilla/4.0	(compatible; MS	de		1024x768	d1b6d84967e	de	telekom			Germany				
161	03.08.2004	13:11:21	1078747881	80.129.131.44			Mozilla/4.0	(compatible; MS	de		1024x768	d1b6d84967e	de	telekom			Germany				
162	03.08.2004	13:11:28	1078747888	80.129.131.44			Mozilla/4.0	(compatible; MS	de		1024x768	d1b6d84967e	de	telekom			Germany				
163	03.08.2004	13:11:30	1078747890	80.129.131.44			Mozilla/4.0	(compatible; MS	de		1024x768	d1b6d84967e	de	telekom			Germany				
164	03.08.2004	13:11:32	1078747892	http://www.83.112.135.248			Mozilla/4.0	(compatible; MS	fr;de;q=0.5		800x600	52a0b6e5de49307beaab5f9c25971d4				Germany					
165	03.08.2004	13:11:35	1078747895	80.129.131.44			Mozilla/4.0	(compatible; MS	de		1024x768	d1b6d84967e	de	telekom			Germany				
166	03.08.2004	13:11:36	1078747896	80.129.131.44			Mozilla/4.0	(compatible; MS	de		1024x768	d1b6d84967e	de	telekom			Germany				
167	03.08.2004	13:11:37	1078747897	http://www.83.112.135.248			Mozilla/4.0	(compatible; MS	fr;de;q=0.5		800x600	52a0b6e5de49307beaab5f9c25971d4				Germany					
168	03.08.2004	13:11:37	1078747897	80.129.131.44			Mozilla/4.0	(compatible; MS	de		1024x768	d1b6d84967e	de	telekom			Germany				
169	03.08.2004	13:11:39	1078747899	80.129.131.44			Mozilla/4.0	(compatible; MS	de		1024x768	d1b6d84967e	de	telekom			Germany				
170	03.08.2004	13:11:42	1078747902	80.129.131.44			Mozilla/4.0	(compatible; MS	de		1024x768	d1b6d84967e	de	telekom			Germany				
171	03.08.2004	13:12:05	1078747925	http://www.83.112.135.248			Mozilla/4.0	(compatible; MS	fr;de;q=0.5		800x600	52a0b6e5de49307beaab5f9c25971d4				Germany					
172	03.08.2004	13:14:48	1078748088	http://www.62.224.201.167			Mozilla/4.0	(compatible; MS	de		1024x768	d018a172a05	de	telekom			Germany				
173	03.08.2004	13:15:39	1078748139	http://www.62.224.201.167			Mozilla/4.0	(compatible; MS	de		1024x768	d018a172a05	de	telekom			Germany				
174	03.08.2004	13:15:46	1078748146	217.234.142.136			Mozilla/4.0	(compatible; MS	de		1024x768	290677ab485	de	telekom			Germany				
175	03.08.2004	13:16:27	1078748187	217.234.142.136			Mozilla/4.0	(compatible; MS	de		1024x768	290677ab485	de	telekom			Germany				
176	03.08.2004	13:16:31	1078748191	http://www.62.178.151.168			Mozilla/4.0	(compatible; MS	de-at		800x600	a68aec8c75f	at	telekabel			Austria				
177	03.08.2004	13:16:52	1078748212	http://www.193.103.202.10			1.1 cache (Nt Mozilla/4.0	(compatible; MS	de;en-gb;q=0		1024x768	c72f7c984597eca6de293dfdb76e7e2									
178	03.08.2004	13:16:59	1078748219	http://www.193.103.202.10			1.1 cache (Nt Mozilla/4.0	(compatible; MS	de;en-gb;q=0		1024x768	c72f7c984597eca6de293dfdb76e7e2									
179	03.08.2004	13:17:05	1078748225	http://www.193.103.202.10			1.1 cache (Nt Mozilla/4.0	(compatible; MS	de;en-gb;q=0		1024x768	c72f7c984597eca6de293dfdb76e7e2									
180	03.08.2004	13:17:09	1078748229	http://www.193.103.202.10			1.1 cache (Nt Mozilla/4.0	(compatible; MS	de;en-gb;q=0		1024x768	c72f7c984597eca6de293dfdb76e7e2									
181	03.08.2004	13:17:15	1078748235	http://www.62.178.151.168			Mozilla/4.0	(compatible; MS	de-at		800x600	a68aec8c75f	at	telekabel			Austria				
182	03.08.2004	13:17:19	1078748239	http://www.193.103.202.10			1.1 cache (Nt Mozilla/4.0	(compatible; MS	de;en-gb;q=0		1024x768	c72f7c984597eca6de293dfdb76e7e2									
183	03.08.2004	13:17:30	1078748250	http://www.62.178.151.168			Mozilla/4.0	(compatible; MS	de-at		800x600	a68aec8c75f	at	telekabel			Austria				
184	03.08.2004	13:17:35	1078748255	http://www.62.178.151.168			Mozilla/4.0	(compatible; MS	de-at		800x600	a68aec8c75f	at	telekabel			Austria				
185	03.08.2004	13:17:38	1078748258	http://www.62.178.151.168			Mozilla/4.0	(compatible; MS	de-at		800x600	a68aec8c75f	at	telekabel			Austria				
186	03.08.2004	13:17:40	1078748260	http://www.62.178.151.168			Mozilla/4.0	(compatible; MS	de-at		800x600	a68aec8c75f	at	telekabel			Austria				
187	03.08.2004	13:18:14	1078748294	http://www.62.178.151.168			Mozilla/4.0	(compatible; MS	de-at		800x600	a68aec8c75f	at	telekabel			Austria				
188	03.08.2004	13:18:44	1078748324	http://www.62.178.151.168			Mozilla/4.0	(compatible; MS	de-at		800x600	a68aec8c75f	at	telekabel			Austria				
189	03.08.2004	13:19:02	1078748342	http://www.193.103.202.10			1.1 cache (Nt Mozilla/4.0	(compatible; MS	de;en-gb;q=0		1024x768	c72f7c984597eca6de293dfdb76e7e2									
190	03.08.2004	13:19:12	1078748352	http://www.193.103.202.10			1.1 cache (Nt Mozilla/4.0	(compatible; MS	de;en-gb;q=0		1024x768	c72f7c984597eca6de293dfdb76e7e2									
191	03.08.2004	13:19:35	1078748375	http://www.217.256.97.85			1.0 ws-sr-ads-Mozilla/4.0	(compatible; MS	de		1024x768	b2401a47b9e	de	telekom			Germany				
192	03.08.2004	13:19:37	1078748377	http://www.193.103.202.10			1.1 cache (Nt Mozilla/4.0	(compatible; MS	de;en-gb;q=0		1024x768	c72f7c984597eca6de293dfdb76e7e2									
193	03.08.2004	13:19:39	1078748379	http://www.193.103.202.10			1.1 cache (Nt Mozilla/4.0	(compatible; MS	de;en-gb;q=0		1024x768	c72f7c984597eca6de293dfdb76e7e2									
194	03.08.2004	13:20:06	1078748406	http://www.217.256.97.85			1.0 ws-sr-ads-Mozilla/4.0	(compatible; MS	de		1024x768	b2401a47b9e	de	telekom			Germany				
195	03.08.2004	13:20:13	1078748413	http://www.217.224.82.245			Mozilla/4.0	(compatible; MS	de		1024x768	85d3066595	de	telekom			Germany				
196	03.08.2004	13:20:18	1078748418	http://www.195.37.205.110.100.76.52;1.0 webfilter			Mozilla/4.0	(compatible; MS	de		1024x768	9547188b7c4	de	dfn			Germany				
197	03.08.2004	13:20:26	1078748426	http://www.193.103.202.10			1.1 cache (Nt Mozilla/4.0	(compatible; MS	de;en-gb;q=0		1024x768	c72f7c984597eca6de293dfdb76e7e2									
198	03.08.2004	13:20:35	1078748435	http://www.217.256.97.85			1.0 ws-sr-ads-Mozilla/4.0	(compatible; MS	de		1024x768	b2401a47b9e	de	telekom			Germany				
199	03.08.2004	13:20:38	1078748438	http://www.217.256.97.85			1.0 ws-sr-ads-Mozilla/4.0	(compatible; MS	de		1024x768	b2401a47b9e	de	telekom			Germany				
200	03.08.2004	13:20:44	1078748444	http://www.217.256.97.85			1.0 ws-sr-ads-Mozilla/4.0	(compatible; MS	de		1024x768	b2401a47b9e	de	telekom			Germany				
201	03.08.2004	13:20:47	1078748447	http://www.217.256.97.85			1.0 ws-sr-ads-Mozilla/4.0	(compatible; MS	de		1024x768	b2401a47b9e	de	telekom			Germany				
202	03.08.2004	13:20:54	1078748454	http://www.217.224.82.245			Mozilla/4.0	(compatible; MS	de		1024x768	85d3066595	de	telekom			Germany				
203	03.08.2004	13:20:59	1078748459	http://www.217.224.82.245			Mozilla/4.0	(compatible; MS	de		1024x768	85d3066595	de	telekom			Germany				
204	03.08.2004	13:21:02	1078748462	http://www.217.224.82.245			Mozilla/4.0	(compatible; MS	de		1024x768	85d3066595	de	telekom			Germany				
205	03.08.2004	13:21:14	1078748474	http://www.83.112.135.248			Mozilla/4.0	(compatible; MS	fr;de;q=0.5		800x600	52a0b6e5de49307beaab5f9c25971d4				Germany					
206	03.08.2004	13:21:14	1078748474	http://www.195.37.205.110.100.76.52;1.0 webfilter			Mozilla/4.0	(compatible; MS	de		1024x768	9547188b7c4	de	dfn			Germany				
207	03.08.2004	13:21:19	1078748479	http://www.217.224.82.245			Mozilla/4.0	(compatible; MS	de		1024x768	85d3066595	de	telekom			Germany				
208	03.08.2004	13:21:48	1078748608	http://www.195.37.205.110.100.76.52;1.0 webfilter			Mozilla/4.0	(compatible; MS	de		1024x768	9547188b7c4	de	dfn			Germany				

Võrguserver võimaldab töandjal samuti seada ka piiranguid, kas ja millisele töandja sisevõrgu osale pääsevad töötajad ligi välisest võrgus. Ning vastupidi – millistele avaliku võrgu lehtedele on töötajatel juurdepääs sisevõrgust.

Kui töötaja kasutab töötegemiseks mõeldud sülearvutit või mobiiliseadet (tahvelarvuti, nutitelefoni) väljaspool töandja sisevõrku, peab ta arvestama, et avalikud võrgud, näiteks Wi-Fi, ei ole üldjuhul piisavalt turvalised, kuna samas traadita kohtvõrgus viibivad teised kasutajad võivad pahatahtlikult püüda juurde pääseda töötaja arvuti või mobiiliseadme sisule. Avaliku võrgu kasutamisel tööseadmega vastutab seal leiduvate andmete turvalisuse eest töötaja. Töandjal puudub võimalus kontrollida Wi-Fi võrgus tehtud toiminguid. Ainukeseks kaitseks on seadme viirusetõrje ja loomulikult kasutaja ise.

Kui töandja võimaldab töötajale virtuaalse privaativõrgu VPN lahendusi⁶, peaks töötaja avalikus võrgus olles neid kindlasti kasutama. VPN loob töötajale eelduse turvaliselt kasutada nii internetti kui ligipääsu töandja sisevõrgule.

⁵ Proksi ehk proksiserver (ingl k *proxy server*) on arvutivõrgus (riist- või tarkvara) server, mis vahendab infovahetust kliendi ehk päringut tegeva süsteemi ja serveri ehk päringule vastava süsteemi vahel. Kui vahetu ühenduse korral saadab klient oma päringud otse serverile ja server vastused kliendile, siis proksi kasutamisel saadab klient päringud proksile, mis edastab need serverile, server vastab proksile, mis omakorda edastab vastuse kliendile.

⁶ Virtuaalne privaativõrk ehk VPN (ingl k *Virtual Private Network*) võimaldab turvalise ühenduse privaativõrguga (nt töandja või kooli võrguga). Turvalise VPN (*secure VPN*) tehnoloogia puhul edastatakse avalike võrkude kaudu krüpteeritud andmeid. Andmed krüpteeritakse päritoluseadmes ja krüpteering eemaldatakse sihtkoha lõppseadmes. Isegi kui kolmas osapool ühendust jälgib, puudub tal võimalus andmeid lugeda või muuta.

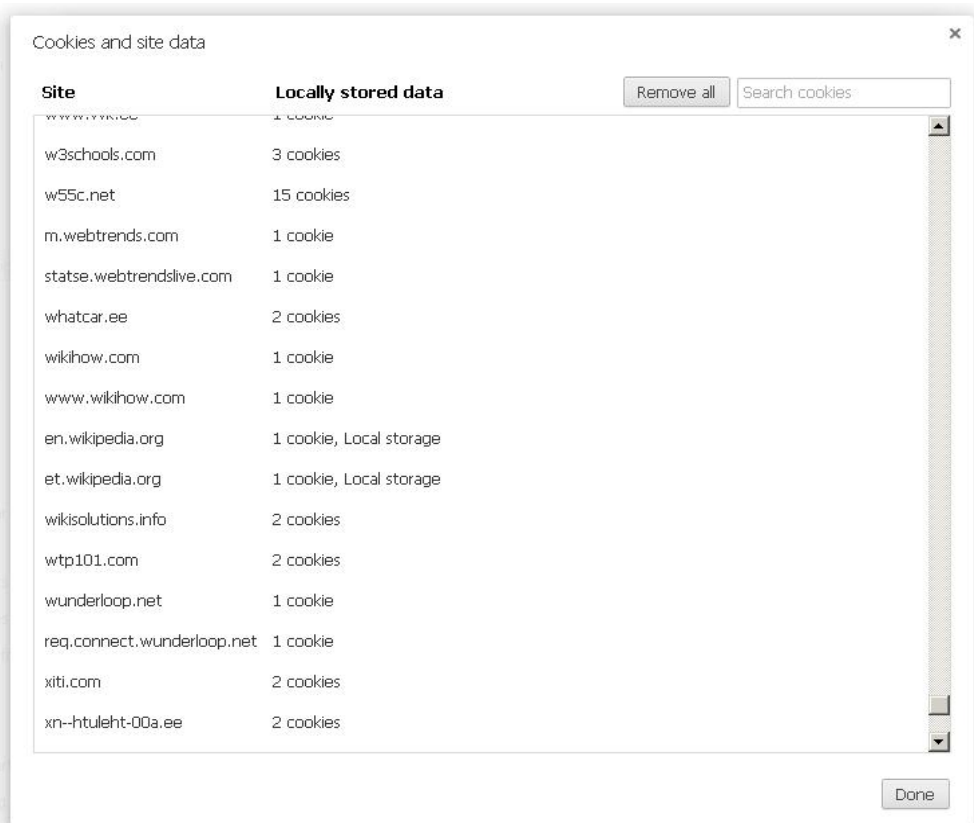
4. Võrgulehede vaatamise ajalugu

Kui töötaja kasutab internetti, salvestab veebilehitseja võrgulehede vaatamise ajaloo.

TARGOBANK	https://onlineapplicator
proc_AbortPopUp.asp	https://onlineapplicator
Kredit von der Targobank: Erfüllen Sie sich Ihre Träume.	https://www.targobank
prod_start.asp	https://onlineapplicator
prod_start.html	https://www.targobank
koop_start.asp	http://r.uimserv.net/cs/
Günstiger Ratenkredit: Vergleichen Sie mit unserem Kreditrechner.	https://www.targobank
koop_start.asp	https://onlineapplicator
index.html	http://r.uimserv.net/w/
WEB.DE	http://web.de/magazin
index.html	http://r.uimserv.net/w/
Error-404 - WEB.DE	http://web.de/magazin
FriendScout24 - Deutschlands Partnerbörse Nr.1!	http://kontaktanzeigen.
Kontaktanzeigen - Kostenlose Registrierung bei FriendScout24, Deutschlands Partnerbörse Nr. 1	http://kontaktanzeigen.
index.html	http://r.uimserv.net/w/
Singletreff	http://web.de/magazin
WEB.DE - E-Mail - Suche - DSL - De-Mail - Shopping - Entertainment	http://web.de/

5. Küpsised ja paroolid

Kui töötaja kasutab internetti, saadab veebiserver töötaja arvuti veebilehitsejale väikesemahulise faili ehk küpsise (*cookie*), mis salvestatakse töötaja arvuti kõvakettale. Küpsis võimaldab võrgulehe haldajale anda näiteks statistilist teavet võrgulehe külastamistest. Samuti annab veebilehitseja infot, kui palju küpsiseid konkreetne võrguleht kasutab.

Põhjalikuma ülevaate küpsistest on Andmekaitse Inspeksioon avaldanud selgitavas [juhendmaterjalis](#).⁷

Kui töötaja kasutab tööarvutiga paroolidega kaitstud võrgulehti (näiteks tööandja veebipõhised IT-lahendused või eraotstarbel kasutatav tasuta e-posti teenus) ning lubab veebilehitsejal paroolid meelde jätta (tehes märgendkasti salvestamist lubava linnukese), on veebilehitsejast hiljem võimalik kõiki salvestatud parooli vaadata.

6. Andmetöötluse pooled

Töötajad jätaavad töökeskkonnas endast maha erinevaid digitaalseid, sh isiklikke andmeid – erinevate süsteemide logides (arvuti operatsioonisüsteem, võrguserver, e-posti server), arvutisse sisse logides, e- kirju saates või võrgulehti külastades. Töötajatel tekib põhjendatud küsimus, kes ja millises ulatuses tohivad sel viisil kogutud andmeid kasutada ning millistel tingimustel.

Sõltuvalt sellest, kas töötaja kasutab tööandja IT-ressurssi tööks või isiklikuks otstarbeks, kehtivad osapooltele seadustest tulenevad nõuded andmete, sh isikuandmete töötlemiseks ja sõnumisaladuse kaitseks.

6.1. Töötaja kasutab tööarvutit tööülesannete täitmiseks

Tööelu hea tava kohaselt seavad tööandjad lisaks töökorralduse reeglitele sisse ka arvuti, arvutivõrkude ja infosüsteemide kasutamise reeglid. Need reeglid võivad ühe osana kuuluda töökorralduse reeglite hulka. Seega on tööandjal endal – lisaks seadustest tulenevatele nõuetele – samuti õigus arvuti- ja infosüsteemide kasutust reguleerida.

Töötajal on oluline teada, millised on tema seaduslikud õigused oma isikuandmeid kaitsta ja millised seadusest tulenevad kohustused kehtivad tööandjale töötaja sõnumisaladuse ja eraelu kaitsel.

Töölepingu seadus (TLS) § 28 lõige 2 punkt 11 kohustab tööandjat austama töötaja privaatsust ja kontrollima töökohustuste täitmist viisil, mis ei riku töötaja põhiõigusi.

Tööandjal on isikuandmete kaitse seaduse (IKS) § 14 lõige 1 punktist 4 tulenevalt õigus töödelda töötaja isikuandmeid sõltumata töötaja nõusolekust niivõrd, kuivõrd see on vajalik töölepingu täitmiseks. Töölepingu osaks on seejuures ka töölepingus viidatud tööandja poolt kehtestatud töökorralduse reeglid.

Samal ajal on töötajal õigus igal ajal tööandjalt küsida ja saada teavet, milliseid isikuandmeid on tööandja töötaja kohta kogunud (IKS § 19).

Ka TLS § 41 lõige 1 sätestab, et töötajal on õigus tutvuda tema kohta kogutavate andmetega ja nõuda tegelikkusele mittevastavate andmete kõrvaldamist või parandamist. TLS § 41 lõige 2 sätestab, et tööandja peab tagama töötaja isikuandmete töötlemise vastavalt isikuandmete kaitse seadusele.

---

⁷ [Andmekaitse Inspeksiooni juhendmaterjal „Küpsised – internetimaailma lahutamatu osa.“](#)

Töötajad peavad arvestama, et tehnilised lahendused võimaldavad tööandjal suvalisel ajahetkel kontrollida, mida töötajad arvutivõrgus, sh internetis teevad. Samuti saab tööandja piirata juurdepääsu teatud võrgulehtedele või sulgeda juurdepääs kõikidele avalikele võrgulehtedele.

Kui tööandja on töötaja tööarvutisse paigaldanud eritarkvara tööajal arvutikasutuse ja töö efektiivsuse analüüsimiseks, peab sellise tarkvara kasutamine olema kirjas kas töölepingus või töökorralduse reeglites. Töötaja peab olema sel viisil kogutud andmete töötlemise kavatsusest teadlik ja tal peab olema neile andmetele juurdepääs.

Tööandjal on õigus töödelda töötaja isikuandmeid ulatuses, mis on tarvilik tööandja arvutisüsteemide tõrgeteta töö tagamiseks.

Näiteks võib tööandjal olla vaja arvutisüsteemide tõrgeteta ja turvalise töökorra tagamiseks tuvastada mahukad ja ohtlikud e-kirjad või lugeda töötaja puhkuse või äkilise haigestumise ajal saabunud arveid ja tellimusi.

Kui kontrollimise ja piiramise võimalus tuleneb töötaja ja tööandja vahel sõlmitud lepingust ja eeldusel, et töötaja tegevust kontrollitakse üksnes töökohustuste täitmisega seoses, ei pea tööandja töötajat kontrollimise ega piiramise faktist informeerima.

Tööandjal ei ole mingit takistust kontrollida töötaja töökohustuste täitmist, sh lugeda tööülesannete täitmisega seotud e-kirju. Töö korraldamise vajadusteks ei ole tööandjal vaja töötaja erakirju avada või lugeda. Kui tööandja avab kogemata erakirja, peab ta selle koheselt sulgema ja teavitama juhtunust töötajat.

Töötajate kontrollimiseks peaks tööandja koostama töötajate andmete töötlemise kohta selgitava dokumendi. Sellises dokumendis tuleks lihtsamas keeles lahti selgitada, milliseid andmeid mis eesmärkidel tööandja töötajate kohta kogub, kuidas kasutab, kaua säilitab, kuidas töötaja saab oma andmetega tutvuda ning kelle poole töötaja võiks küsimuste tekkimisel pöörduda.

Töösuhte lõppemisel ei ole tööandjal töötaja e-postkasti avatuna hoidmiseks otsest seadusest tulenevat alust. Kui selline tingimus on töölepingus reguleeritud, võib töötlemine toimuda IKS § 14 lg 1 p 4 alusel lepingu täitmiseks. E-postkasti võib peale töösuhte lõppu avatuna hoida ka juhul, kui töötaja annab selleks nõusoleku (tingimusel, et tal tõepoolest on võimalik vabalt otsustada, kas nõustuda). Nõusoleku võib töötaja igal ajal tagasi võtta. Samuti võib töösuhte lõppeda ka ootamatult ja sellisel viisil, et töötajaga ei ole võimalik enam midagi kokku leppida (nt töötaja surm, konflikt). Seetõttu oleks soovitatav e-postkasti sulgemisega (ja sealt vajaliku info mujale salvestamisega) seotud asjaolud reguleerida töölepingus või tööandja poolt kehtestatavate eeskirjadega töökorraldusele.

Kui e-postkasti avatuna hoidmise võimalust pole töölepinguga reguleeritud ning lahkuv töötaja nõusolekut ei anna, tuleb e-postkast koheselt peale töösuhte lõppemist sulgeda.

Klientide jt kirjasaatjate informeerimiseks saab saata automaatvastuse, et antud e-postiaadress on suletud ning info selle kohta, millisele e-postiaadressile peaks edaspidi kirjutama.

6.2. Töötaja kasutab tööarvutit eraotstarbel

Tööandjal on õigus keelata arvutisüsteemide eraotstarbeline kasutus. Läbipaistvuse huvides võiks tööandja sellise kasutuse keelamise või lubamise ulatuse sätestada töölepingus või töökorralduse reeglites.

Tööandja arvutisüsteemide kasutamine isiklikuks otstarbeks eeldab kokkulepet töötaja ja tööandja vahel.

Levinumaks näiteks erakasutusest on tööandja e-posti aadressi kasutamine. See on väga mugav, turvaline ja säästab aega, kuna töö e-posti loeb töötaja reeglina iga päev, tänu millele pole tal vaja erapostkasti pidevalt sisse logida, et kontrollida, ega pole uusi kirju tulnud. **Isiklikuks kirjavahetuseks on ka töötajate omavaheline kirjavahetus, mis ei seonu tööülesannete täitmiseks.**

Selguse huvides ja igasuguste võimalike arusaamatuste ärahoidmiseks võiks tööandja töökorralduse reeglitesse kirja panna, kas ja millisel juhul võib töötaja tööalast e-posti aadressi kasutada isiklikuks otstarbeks. Juhul, kui e-posti kasutamise osas tööandjapoolne regulatsioon puudub, on väljakujunenud praktika kohaselt töötajal siiski õiguspärane ootus privaatsusele ja eeldus e-posti aadressi erakasutuseks.

Kindlasti peab töötaja tööandja e-posti kasutamise eeskirju lugema selle pilguga, et kas tööandja salvestab kogu organisatsiooni e-posti domeeniga seotud kirjavahetuse.

Näiteks võib sellise salvestamise eesmärk olla töötajate kirjavahetuse kättesaadavuse tagamine teatava ajaperioodi jooksul. Lisaks võib tööandja kasutada e-posti automaatarhiveerimist või -kustutamist. Samuti võib tööandja töötajate e-posti filtreerida automatiseeritud tarkvara abil selleks, et hoiduda rämpspostist ning kaitsta arvutisüsteemi e-posti teel leviva pahavara eest. Samas isegi juhul, kui tööandja töötajate e-kirjavahetuse salvestab, ei ole tööandjal õigust lugeda töötaja erakirju.

Tööandjal võib siiski tekkida soov ka töötaja erakirju kontrollida - näiteks konkurentsikeelu (TLS § 23) ning konfidentsiaalsuskohustuse (TLS § 22) rikkumise tuvastamiseks. **Õigus sellisel juhul töötaja isikuandmeid töödelda (nii andmeid kirjade saatmise/saamise kohta kui ka nende sisu) on tööandjal vaid juhul, kui selline töötlemine tuleneb lepingust (ehk IKS § 14 lg 1 p 4 alusel töötlemine lepingu täitmiseks) või kui töötaja annab selleks nõusoleku. Kummalgi juhul ei tohi töötaja põhiõigusi siiski ülemääraselt riivata. Töötaja peab olema teadlik, et tema saadetud ja vastuvõetud e-kirjad salvestatakse ning neid võidakse töökohustuste rikkumise korral uurida. Erakirjade uurimine võib taolisel juhul toimuda ainult põhjendatud kahtluse korral.**

Erakirjavahetuse kontrollimisel tuleb tööandjal arvestada sõnumisaladuse hoidmise kohustusega. Eesti Vabariigi põhiseaduse § 43 sätestab, et igal on õigus tema poolt või temale posti, telegraafi, telefoni või muul üldkasutataval teel edastatavate sõnumite saladusele.

Sõnumisaladuse kaitsealas on sõnumi sisu (mille moodustavad sõnad, märgid ja ka helid). Sõnumi saatja ei pea olema identifitseeritav. Samuti ei pea sõnumi saatja ja saaja olema erinevad isikud. Sõnumi sisu ei pea olema saladus; see võib sisult olla ka avalikkusele teada olev informatsioon. Sõnumi sisu on sõnumisaladuse kaitsealas siiski piiratud aja jooksul – seni, kuni see on jõudnud adressaadi mõjusfääri. Kui sõnum on adressaadini juba jõudnud, on inimesel võimalik enda huvide kaitseks meetmeid kasutusele võtta. Näiteks e-kirjad on võimalik peale vastuvõtmist/läbilugemist koheselt kustutada või need muul moel kõrvalistele isikutele kättesaamatuks teha ning selles etapis ei sõltu sõnumi adressaat enam kellestki kolmandast. Kuid ajal, kui suhtluse osapooltel puudub kontroll sõnumi üle, peab samuti olema tagatud konfidentsiaalsus.

Sõnumisaladust kaitstakse sõltumatult sellest, kellele kuuluvad sõnumi saatmiseks kasutatavad vahendid. Seega kaitseb sõnumisaladus ka töötaja poolt töökohast saadetud ja saadud e-kirju. Loomulikult on sõnumisaladusega kaitstud ka tavalised kirjad. Kuivõrd sõnumisaladuse kaitse laieneb ka juriidilistele isikutele, on sõnumisaladusega kaitstud ka tööandja e-kirjad ja telefonikõned. Samas tööandja ja töötaja vahelistes suhetes tuleb töötaja personaalsesse sõnumisaladuse kaitsealasse kuuluvaks lugeda siiski vaid töötaja erakirjad. Tööalased kirjad ja kõned teebki töötaja tööandja nimel ja tööandja jaoks.

Andmekaitse Inspeksioonile teadaolevalt ei ole üheski seaduses kehtestatud tööandjale alust töötaja sõnumisaladuse riiveks. Sõnumisaladuse rikkumine on kuritegu ja süüdimõistmise korral võib tööandjat oodata rahaline karistus.

Kokkuvõte

Esmajoones peaks oma privaatsust ja eraelu kaitsma iga töötaja ise. Kui töötaja kasutab töö e-posti isiklikuks suhtluseks, peab ta arvestama ka vajadusega kaitsta temaga suhtlevate isikute andmeid. Töötaja ei tohiks luua olukorda, kus kolmandad isikud, kellele või kelle poolt saadetud sõnumid on tema töö e-postkastis, ei saa mõistlikul viisil arvestada võimalusega, et nende andmed võivad sattuda tööandja kätte. Võimalik on oma suhtluspartnereid informeerida (näiteks lisada kirja alla töökohale viitava viisardi), veel parem on aga teha endale erakirjavahetuseks eraldi e-postkast. Vähim, mida iga töötaja enda ja oma suhtluspartnerite eraelu kaitseks saab teha, on erakirjade kustutamine või kirjade tõstmine spetsiaalselt loodud alamkausta, mis oleks selgelt eristatud nt pealkirjaga „Isiklik“.

Tööarvuti on töötaja kasutusse antud eelkõige töö tegemiseks. Töövälisest arvutikasutust reguleerivad üldjuhul tööandja vastavad normdokumendid. Kui töötaja kahtleb konkreetse arvutikasutamise toimingu lubatavuses, peaks töötaja toimingust pigem loobuma või eelnevalt konsulteerima tööandjaga.

Andmekaitse Inspeksioon soovib lisaks tutvuda töösuhetes isikuandmete töötlemise [juhise](#).⁸

---

⁸ [Andmekaitse Inspeksiooni juhise „Isikuandmete töötlemine töösuhetes.“](#)